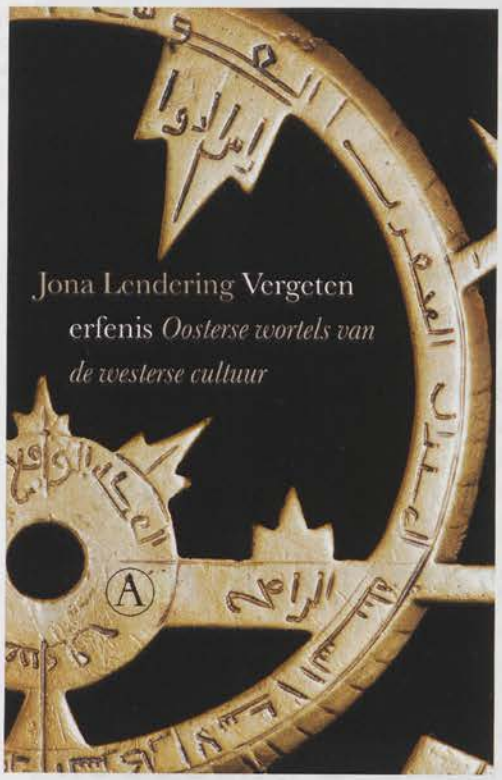
JONA LENDERING, *VERGETEN ERFENIS. OOSTERSE WORTELS VAN DE WESTERSE CULTUUR* (ATHENAEUM-POLAK & VAN GENNEP: AMSTERDAM 2009), 195 BLZ., PRIJS € 19,95.

Op het omslag staat een gedeelte van een Syrische astrolabe afgebeeld; volgens de Grote Van Dale is een astrolabium 'een instrument voor graadmeting aan de hemel en op het land', een hoekmeter. Het woord wordt geclassificeerd als 'modern Latijn' en is in 1598 voor het eerst in de Nederlandse taal aangetroffen. 'Astrolabium' is samengesteld uit twee Griekse elementen: astron, astèr (ster) + lambanein (nemen). En daarmee zijn we bij de kern van het boek: naast de etymologische verklaring die stamt uit de klassieke oudheid, verwijst de astrolabe naar de middeleeuwse Arabische (natuur) wetenschappen. De Arabische wereld, een belangrijk deel van de vergeten erfenis, heeft grote invloed uitgeoefend op het ontstaan van de West-Europese cultuur.

Lendering, historicus en verbonden aan Livius Onderwijs, betoogt dat de westerse beschaving niet alleen voortkomt uit het Grieks-Romeins erfgoed en de joods-christelijke traditie, zoals veel schoolboeken ons doen geloven. Hij geeft een verklaring voor het ontstaan van deze hardnekkige fabel en bewijst overtuigend waarom deze aanname onjuist is. De Europese beschaving is eveneens schatplichtig aan de Babyloniërs en de Arabische wereld.

'Vergeten erfenis' toont aan hoe complex de ontstaansgeschiedenis van de westerse cultuur is. Lendering gebruikt zogenaamde structurerende elementen om die complexiteit zichtbaar te maken en hij bedoelt daarmee culturele aspecten die 'het handelen van allerlei individuen hebben helpen bepalen'. Neem bijvoorbeeld het schrift, gebruikt circa 3200 v.Chr. voor de tempel- en paleisadministratie in Babylonië en Egypte. Of het belang van de experimentele wetenschap rond 900 in de islamitische wereld. Of de rechtscodificatie, de mathematische methode, de logica, het gelijkheidsideaal of de vrijheid van meningsuiting.

Het boek bevat aardig wat voorbeelden van ontleningen van de westerse cultuur aan de Arabische wereld. Veel vertalingen over geneeskunde, alchemie en astronomie of de verspreiding van wetenschappelijke ideeën door handelaren en pelgrims. Ook heeft veel mondelinge beïnvloeding plaatsgevonden, al is dat moeilijk bewijsbaar, maar de hoofse literatuur kent Arabische wortels. De meest verrassende, of voor sommigen schokkende, ontlening is de opzet van de universiteit, die sterke overeenkomsten vertoont met de madrassa's of Koranscholen.

Vergeten erfenis 'is geen verkenning van de Arabisch-islamitische en Mesopotamische invloeden op de Europese wetenschap, maar (is) meer een cultuurgeschiedenis van het Europese hoger of universitair onderwijs'. Deskundigen zullen wel iets aan te merken hebben op Lenderings benadering van het onderwerp en de uitwerking ervan, maar het boek zet zeker aan tot nadenken over de oorsprong van de westerse cultuur.

Tot besluit geeft Lendering wat adviezen aan geschiedenisdocenten: blijf aandacht schenken aan de Grieken en Romeinen, maar maak ook een zijsprong naar Babylonië en de Arabische wereld. 'Europa heeft een cultuur die altijd heeft opengestaan voor andere beschavingen. Er is geen reden die openheid niet te behandelen in het geschiedenisonderwijs.'

Anny Hartgerink